

Het onderwijssysteem van

Turkije

beschreven en vergeleken met
het Nederlandse systeem

Dit document geeft informatie over het onderwijssysteem van Turkije. We leggen uit wat het Nederlandse equivalent is van de meest voorkomende diploma's uit Turkije met als doel: toelating tot het Nederlands hoger onderwijs.

Disclaimer

We doen ons best om de informatie zo up-to-date mogelijk te houden. We aanvaarden echter geen aansprakelijkheid voor schade die is ontstaan als gevolg van fouten of onvolledige informatie in dit document.

Copyright

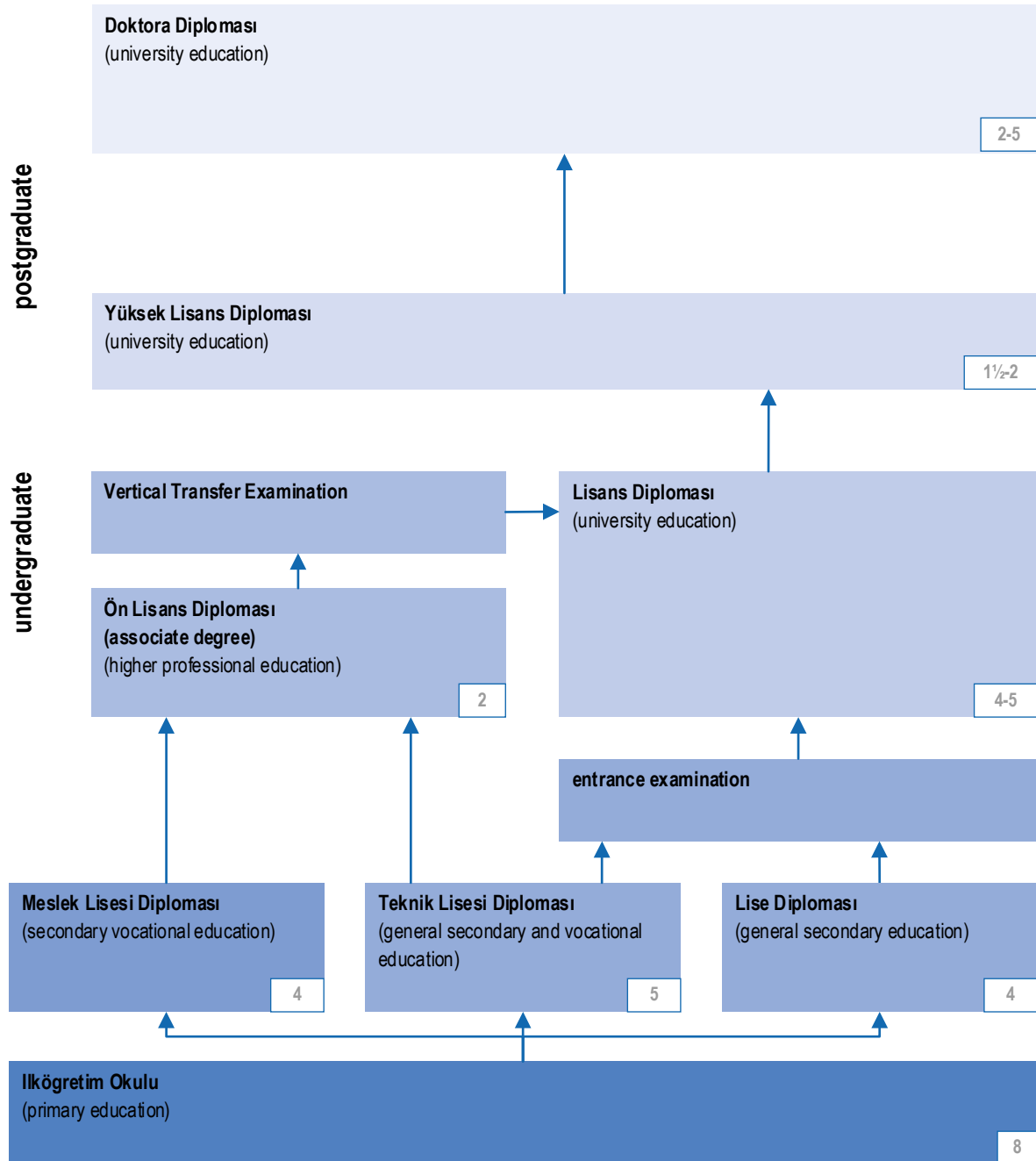

Op deze publicatie, met uitzondering van het beeldmateriaal, is de Creative Commons Naamsvermelding NietCommercieel 3.0 Unported-licentie van toepassing. Ga naar www.nuffic.nl/onderwerpen/copyright voor meer informatie over het hergebruik van deze publicatie.

■ **Achtergrond**

- **Land:** Turkije, officieel de Republiek Turkije (*Türkiye Cumhuriyeti*).
- **Geschiedenis:** Onder leiding van Mustafa Kemal Atatürk werd in 1923 de republiek Turkije uitgeroepen. In zijn visie moest de hele bevolking toegang tot onderwijs hebben. In 1924 werd de Wet op de Eenheid van Onderwijs aangenomen. Uit die tijd stamt ook de leerplicht, hoewel de overheid niet voldoende middelen had om deze helemaal in te voeren. Pas in de zestiger jaren werden er serieuze pogingen ondernomen om het basisonderwijs algemeen toegankelijk te maken.
- **Verantwoordelijk voor onderwijs:** Het [ministerie van Nationaal Onderwijs](#) (*Milli Eğitim Bakanlığı*), maar het hoger onderwijs valt onder de [Yüksek Öğretim Kurulu](#) (YÖK), de Raad voor Hoger Onderwijs.
- **Bolognaproces:** Sinds 2001 neemt Turkije deel aan de 2-jaarlijkse Bologna Ministeriële Conferenties en daarmee ook aan het [Bolognaproces](#). Meer informatie staat op de [website van de Europese Hogeronderwijsruimte](#) (EHEA) en de [website van de YÖK](#).
- **Internationale verdragen:** Turkije heeft in 2004 de [Lissabon Erkenning-conventie](#) ondertekend en in 2007 geratificeerd.
- **Leerplicht:** 6-18 jaar; sinds 2013 is het 8 jaar basisonderwijs en 4 jaar voortgezet onderwijs (voor die tijd was alleen het basisonderwijs verplicht).
- **Voertaal onderwijs:** Meestal Turks, in het hoger onderwijs soms Engels, Duits of Frans.
- **Schooljaar:** september tot juni (2 semesters).
- **Academisch jaar:** september tot juni (2 semesters).

Stroomschema: onderwijssysteem Turkije

0 Duur van de opleiding

■ Waarderingstabel

In deze tabel staan links de buitenlandse diploma's met de vergelijkbare niveaus in het nationale en Europese kwalificatieraamwerk. De andere kolommen tonen de Nederlandse waardering met de vergelijkbare niveaus in het Nederlandse en Europese kwalificatieraamwerk.

Buitenlands diploma en NQF-HETR-niveau	EQF-niveau	Nederlandse waardering en NLQF-niveau	EQF-niveau
<i>Meslek Lisesi Diploması</i>	-	mbo-diploma (kwalificatieniveau 2 of 3)	2/3
<i>Teknik Lisesi Diploması</i>	-	havodiploma voor het algemeen vormende deel en mbo-diploma (kwalificatieniveau 3) voor het beroepsgerichte deel	3/4
<i>Lise Diploması</i> (3 jaar)	-	havodiploma	4
<i>Lise Diploması</i> (4 jaar) (vanaf 2005)	-	ten minste een havodiploma	4
<i>Ön Lisans Diploması</i> (Associate Degree)	5	associate degree of 2 jaar hbo	5
<i>Lisans Diploması</i> (4 jaar)	6	bachelorgraad in het hbo of wo	6
<i>Lisans Diploması</i> (5 jaar)	6	ten minste een bachelorgraad in het wo	6
<i>Yüksek Lisans Diploması</i> (1½-2 years)	7	mastergraad in het hbo of het wo	7

NB

- Dit is een globaal advies waaraan geen rechten kunnen worden ontleend.
- [NQF-HETR](#) = *National Qualifications Framework for Higher Education in Turkey*.
[EQF](#) = Europees kwalificatieraamwerk.
NLQF = Nederlands kwalificatieraamwerk.
- Het [EQF/NLQF-niveau](#) zegt niet zozeer iets over de studie-inspanning of -inhoud, maar wel over wat iemand kan en weet als een bepaald leerproces is afgerond.
- Informatie over de Nederlandse waarderingen staat op onze website: [onderwijs en diploma's Nederland](#).
- [SBB, Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven](#), waardeert buitenlandse diploma's en opleidingen op vmbo- en mbo-niveau. De waardering kan afwijken wanneer SBB het diploma waardeert voor toelating tot het mbo of de arbeidsmarkt.

■ Basis- en voortgezet onderwijs

Leerlingen van 5½ tot 14 jaar volgen 8 jaar basisschool (*ilköğretim okulu*). Daarna stromen ze door naar het voortgezet onderwijs.

Algemeen voortgezet onderwijs

Het Turkse algemeen voortgezet onderwijs werd in 2005 verlengd van 3 naar 4 jaar (het 12^e leerjaar/12. sınıf). Dit type onderwijs kent 6 profielen: *fen bilimleri* (natuurwetenschappen), *Türkçe-matematik* (Turks-wiskunde), *yabancı dil* (vreemde taal), *sosyal bilimler* (sociale wetenschappen), *sanat* (kunst) en *spor* (sport). Het is ook mogelijk om geen profiel te kiezen. In dat geval staat er bij *alanı/dalı: alan(lı) yok* op het diploma.

Leerlingen die het algemeen voortgezet onderwijs op een middelbare school (*Lise*) afronden, krijgen het *Lise Diploması*. Dit diploma geeft recht op deelname aan universitaire toelatingsexamens (zie [Toelating tot hoger onderwijs](#)).

Het *Lise Diploması* na een 3-jarige opleiding is qua niveau vergelijkbaar met een havodiploma.

Het *Lise Diploması* na een 4-jarige opleiding is qua niveau vergelijkbaar met ten minste een havodiploma.

Alternatieve scholen algemeen voortgezet onderwijs

De zogenaamde *yabancı okulu* (buitenlandse scholen) zijn scholen die gesponsord worden door andere landen of culturele groeperingen en die een vreemde taal gebruiken als instructietaal. Er zijn onder andere Engels-, Italiaans-, Frans- en Duitstalige scholen.

Het *Imam-Hatip Lisesi* biedt dezelfde algemene vorming als het *Lise*, maar leidt daarnaast op tot imam (jongens) of godsdienstonderwijzeres (meisjes), en duurt in principe ook 4 jaar. Er zijn meerdere scholen die algemeen voortgezet onderwijs bieden, maar als grondslag bijvoorbeeld een bepaalde godsdienst hebben. Al deze scholen leiden tot het *Lise Diploması* met daarvoor een bepaalde toevoeging die de grondslag of richting van de school aangeeft. Op het diploma staat vaak: 'grondslag/richting' + *Lisesi Diploması*.

Beroepsgericht voortgezet onderwijs

Het *Meslek Lisesi Diploması* wordt behaald na 4 jaar secundair beroepsonderwijs. Vaak staat op het diploma de richting vermeld (vóór het woord *Meslek*). Het

Meslek Lisesi Diploması geeft toegang tot universitaire toelatingsexamens na het volgen van een verplicht aanvullend jaar studie aan een *Teknik Lise*.

Het *Meslek Lisesi Diploması* is qua niveau vergelijkbaar met een mbo-diploma op kwalificatieniveau 2 of 3, afhankelijk van de studierichting.

Het 5-jarige *Teknik Lise* biedt naast dezelfde algemene vorming als het *Lise* een deel beroepsvorming en wordt afgerond met het *Teknik Lisesi Diploması*. Met dit diploma heeft men toegang tot de universitaire toelatingsexamens voor alle studierichtingen.

Het *Teknik Lisesi Diploması* is qua niveau vergelijkbaar met een havodiploma voor het algemeen vormende deel en met een mbo-diploma op kwalificatieniveau 3 voor het beroepsgerichte deel.

■ Hoger onderwijs

Al het hoger onderwijs wordt in Turkije aan universiteiten gegeven. De [Yüksek Öğretim Kurulu](#) (YÖK), de Raad voor Hoger Onderwijs, is verantwoordelijk voor de hogeronderwijsinstellingen. De enige uitzondering zijn enkele instellingen die rechtstreeks onder het Turkse ministerie van Defensie vallen. De Politie Academie valt onder het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Op dit moment zijn er in Turkije 129 staatsuniversiteiten en 72 *non-profit foundation universities*. Op een aantal universiteiten, zoals de Boğaziçi Üniversitesi, de Orta Dogu Teknik Üniversitesi en de Bilkent Üniversitesi, is Engels de onderwijstaal. Daarnaast zijn er universiteiten die bepaalde opleidingen in het Engels of als tweetalige opleiding aanbieden. Een enkele studierichting wordt in het Duits of Frans gegeven.

Voor toelating tot een dergelijke opleiding is een 1-jarig *hazırlık* (taalvoorbereidingsprogramma) vereist voor diegenen die deze taal niet als onderwijstaal op het *Lise* gehad hebben. Na dit voorbereidende jaar duurt de universitaire opleiding 4 jaar, zoals soortgelijke opleidingen aan Turkstalige universiteiten.

Ook veel *non-profit foundation universities* gebruiken een andere taal als voertaal, meestal het Engels.

■ Toelating tot hoger onderwijs

Voor toelating tot een Turkse universiteit moeten studenten een diploma van algemeen voortgezet onderwijs bezitten en 2 centrale toelatingsexamens afleggen:

- Sinds 2018 heet de 1e sessie **TYT: Temel Yeterlilik Testi** (*Basic Proficiency Test*); 120 vragen (40 Turkse taal en literatuur, 40 wiskunde, 20 sociale wetenschappen, 20 natuurwetenschappen) – 40% van het totale resultaat.
- Sinds 2018 heet de 2e sessie **YKS: Yükseköğretim Kurumları Sınavı** (*Higher Education Institutions Exam*); 160 vragen (40 Turks, 40 wiskunde, 40 sociale wetenschappen, 40 natuurwetenschappen) – 60% van het totale resultaat.

Toelatingseisen

- Voor een 2-jarige opleiding: minimaal 150 punten.
- Voor een bacheloropleiding: minimaal 180 punten.

Deze toelatingsexamens worden georganiseerd en beheerd door het [Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi](#) (ÖSYM), het Studenten Selectie en Plaatsingscentrum, dat is verbonden aan de YÖK.

■ Universitair onderwijs

Het hoger onderwijs in Turkije kent een unitair systeem: er is geen onderscheid tussen het hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs. Om die reden komt een universitaire opleiding in sommige gevallen beter overeen met een Nederlandse hbo-opleiding. De *Meslek Yüksekokulu* bieden wel puur hoger beroepsonderwijs aan (zie [Hoger beroepsonderwijs](#)).

Lisans Diploması (undergraduate)

De 4-jarige universitaire opleidingen (met een maximale studieduur van 7 jaar) leiden tot het *Lisans Diploması*. Het is ook mogelijk dat studenten een *Lisans Geçici Mezuniyet Belgesi* krijgen, dat betekent 'voorlopig *Lisans* getuigschrift'. De universiteiten waar Engels de instructietaal is, reiken een bachelorgraad uit.

Soms wordt de naam van het diploma gecombineerd met die van een titel, bijvoorbeeld *Lisans Diploması ve Mimar Ünvanı* (architect) of *Lisans Diploması ve Mühendis Ünvanı* (ingenieur). Het 4-jarige programma farmacologie sluit af met het diploma *Eczacılık Lisans Diploması*. Diergeneeskunde en tandheelkunde duren 5 jaar en sluiten af met respectievelijk het *Veterinerlik Yüksek Lisans Diploması* en het *Dişhekimliği Lisans Diploması*. De opleiding geneeskunde, die in principe 6 jaar duurt, sluiten studenten af met het getuigschrift *Tip Doktorluğu Diploması*.

Het einddiploma van de studierichtingen geneeskunde, tandheelkunde en diergeneeskunde staat gelijk aan een *Yüksek Lisans Diploması* (Hoger Licentiaatsdiploma). De studenten die dit behaald hebben kunnen in principe starten met het PhD-programma.

Het *Lisans Diploması* na een 4-jarige opleiding is qua niveau vergelijkbaar met een bachelorgraad in het wetenschappelijk onderwijs of hoger beroepsonderwijs, afhankelijk van de aard van de opleiding.

Het *Lisans Diploması* na een 5-jarige opleiding is qua niveau vergelijkbaar met ten minste een bachelorgraad in het wetenschappelijk onderwijs in soortgelijke studierichting.

Yüksek Lisans Diploması (graduate)

Het duurt 1½ tot 2 jaar om na het *Lisans Diploması* het *Yüksek Lisans Diploması* (Hoger Licentiaatsdiploma) te behalen. Er bestaan 2 soorten opleidingen, 1 met en 1 zonder scriptie. De opleidingen met scriptie duren 2 jaar en die zonder scriptie 1½ jaar. De hogeronderwijsinstellingen regelen zelf de toelating.

Toelating is afhankelijk van:

- het tijdens de bacheloropleiding behaalde gemiddelde;
- de resultaten van het *Academic Staff and Graduate Education Entrance Examination (Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı – ALES)*; en
- de resultaten van een persoonlijk gesprek.

Het *Yüksek Lisans Diploması* is qua niveau vergelijkbaar met een mastergraad in het wetenschappelijk onderwijs of hoger beroepsonderwijs, afhankelijk van de aard van de opleiding.

Doktora Diploması (PhD)

Over het algemeen verkrijgt een student toegang tot het promotietraject met een *Yüksek Lisans Diploması*. Het behalen van de *Doktora Diploması* duurt 2 tot 5 jaar en bestaat uit het volgen van onderwijs, het afleggen van een kwalificatie-examen en het schrijven en in het openbaar verdedigen van een dissertatie. Studenten moeten minimaal 21 *credits* behalen.

Als de prestaties van studenten bij het behalen van het *Lisans Diploması* bijzonder goed zijn, kunnen zij met dit diploma rechtstreeks toegelaten worden tot de promotie, op de voorwaarde dat ze extra voorbereidend onderwijs volgen.

■ Hoger beroepsonderwijs

Aan een *Meslek Yüksekokulu* (School voor Hoger Beroepsonderwijs) kunnen studenten een 2-jarige technische of beroepsopleiding volgen. Deze instellingen vallen administratief gezien onder de universiteiten, met uitzondering van 5 particuliere *Meslek Yüksekokulu*.

De opleidingen zijn gebaseerd op de eerste 2 jaar van een bacheloropleiding. Met het behalen van het getuigschrift *Ön Lisans Diploması* (Associate Degree) krijgen studenten een beroepskwalificatie die toegang geeft tot de arbeidsmarkt.

Het *Ön Lisans Diploması* (Associate Degree) is qua niveau vergelijkbaar met een associate degree of met 2 jaar hoger beroepsonderwijs in soortgelijke richting.

Na het behalen van het *Ön Lisans Diploması* (Associate Degree) én het *Dikey Geçiş Sınavı* (vertical transfer examination) mogen studenten instromen in het 3e jaar van een 4-jarige universitaire opleidingen die leiden tot het *Lisans Diploması*.

Beoordelingssystemen

Voortgezet onderwijs

Het algemeen vormend voortgezet onderwijs hanteert het volgende systeem:

In cijfers	Letter grade	100-puntensysteem	Omschrijving
5	A	(85-100)	Uitstekend
4	B	(70-84)	Goed
3	C	(55-69)	Bevredigend
2	D	(45-54)	Voldoende
1	E	(25-44)	Onvoldoende
0	F	(0-24)	Slecht

Beroepsonderwijs

Binnen het beroepsonderwijs wordt een beoordelingsschaal van 1-10 gebruikt, waarbij 5 of hoger voldoende is:

In cijfers	Uitgeschreven cijfer	Beoordeling	Betekenis
1	<i>Bir</i>	<i>Pek zayıf</i>	Zeer zwak
2	<i>İki</i>	<i>Zayıf</i>	Zwak
3	<i>Üç</i>	<i>Peknoksan</i>	Zeer onvoldoende
4	<i>Dört</i>	<i>Noksan/yetersiz</i>	Onvoldoende
5	<i>Beş</i>	<i>Orta</i>	Voldoende
6	<i>Alti</i>	<i>Orta</i>	Voldoende
7	<i>Yedi</i>	<i>İyi</i>	Goed
8	<i>Sekiz</i>	<i>İyi</i>	Goed
9	<i>Dokuz</i>	<i>Pek iyi</i>	Zeer goed
10	<i>On</i>	<i>Pek iyi</i>	Zeer goed
<i>Geçer/başarılı/başarısız</i> - geslaagd <i>Geçmez</i> - gezakt <i>Vizesiz</i> - zonder toestemming (om het afsluitend examen te maken)			

Universiteiten in Turkije hanteren verschillende beoordelingsschalen:

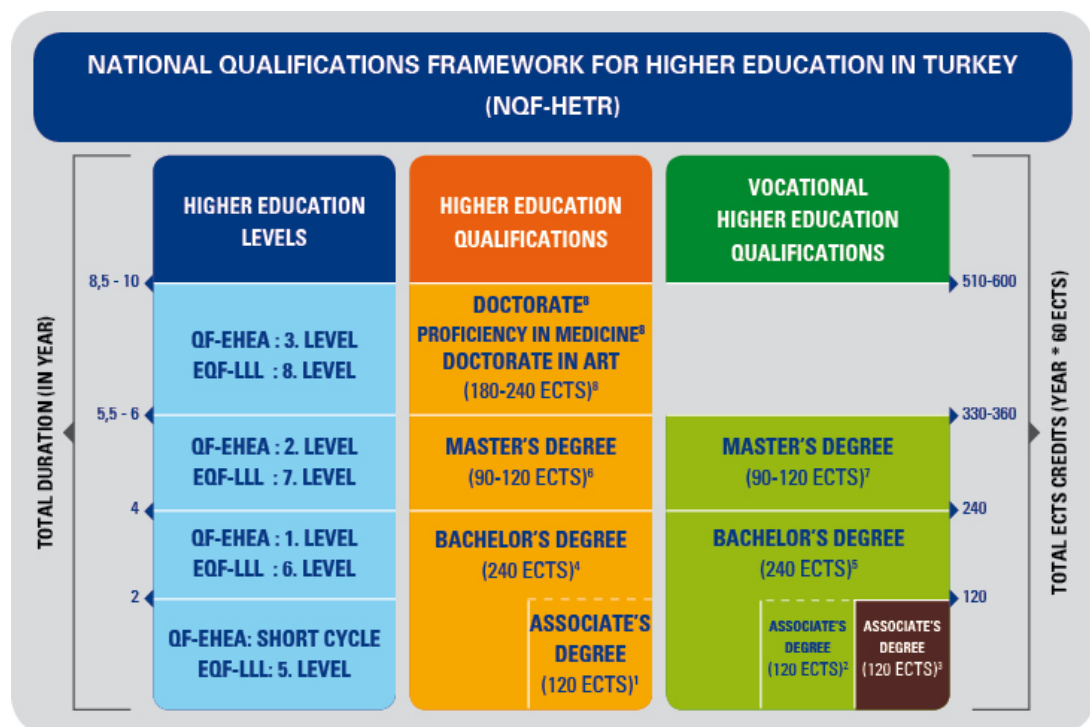
- 0-10 (5 of hoger is voldoende); of
- 0-20 (10 of hoger = voldoende); of
- 0-100 (50 of hoger = voldoende).

Een overzicht van ECTS en studiebelasting van ieder NQF-HETR-niveau staat op de Engelse pagina bij 'NQF-HETR' en 'Course Load' op de [website van Yüksek Öğretim Kurulu](#) (YÖK), de Raad voor Hoger Onderwijs.

Meer informatie over het *European Credit Transfer and Accumulation System* (ECTS) staat in de [ECTS Users' Guide](#) van de Europese Commissie.

■ Kwalificatieraamwerken

Het nationaal kwalificatieraamwerk voor het hoger onderwijs in Turkije, *Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi* (TYYÇ):

1. Academisch gerichte associate's degree programma's die onder een bacheloropleiding vallen of hiermee verband houden.
2. Beroepsgerichte associate's degree programma's die onder een bacheloropleiding vallen of hiermee verband houden.
3. Beroepsgerichte associate's degree programma's van Higher Schools voor beroepsonderwijs.
4. Academisch gerichte programma's.
5. Beroepsgerichte bachelor-programma's.
6. Academisch gerichte masterprogramma's met of zonder scriptie.
7. Beroepsgerichte masterprogramma's met of zonder scriptie.
8. Promotietrajecten.

Bron: *Qualifications' Profiles for NQF-HETR Levels*, [Yükseköğretim Kurulu](#) (YÖK).

Meer informatie over het nationaal kwalificatieraamwerk voor het hoger onderwijs in Turkije ([NQF-HETR](#)) staat op de [website van de YÖK](#), de Raad voor Hoger Onderwijs.

■ **Accreditatie en kwaliteitszorg**

Universiteiten in Turkije worden volgens de wet opgericht. Alle staatsuniversiteiten en *non-profit foundation universities* die opleiden voor een graad moeten centraal worden erkend door de [YÖK](#), de Raad voor Hoger Onderwijs.

In mei 2014 is de [Yükseköğretim Kalite Kurulu](#) (YÖKAK), in het Engels *Higher Education Quality Council* (HEQC), opgericht met als doel vernieuwing en erkenning van het Turks hoger onderwijs.

■ **Documenten controleren**

Voor een volledig dossier in zowel het voortgezet onderwijs als het hoger onderwijs is een diploma en de bijbehorende cijferlijst in het Turks vereist, plus een vertaling van beide stukken. Sommige Turkse hogeronderwijsinstellingen verstrekken het diploma en de bijbehorende cijferlijst in het Engels.

Voorlopige diploma's

Vanwege administratieve redenen reiken instellingen ook voorlopige diploma's uit, die geldig zijn tot het definitieve diploma is verstrekt. De afgifte van het definitieve diploma kan in sommige gevallen 1 jaar na de afstudeerdatum zijn.

Diplomasupplement

Er is een nationaal standaardmodel voor een diplomasupplement ontworpen volgens de UNESCO-richtlijnen. Dit is verspreid onder alle universiteiten en het supplement wordt aan alle geslaagde studenten uitgereikt in het Turks of Engels sinds 2005-2006.

Meer informatie over het *Diploma Supplement* (DS) staat op de [Europass website](#).

Diplomawaardering

Nuffic beoordeelt een diploma volgens de principes van de [Lissabon Erkenningsconventie](#) (1997). Een praktische uitwerking van deze uitgangspunten is het Europese [EAR handboek \(manual\)](#).

■ **Overzicht hogeronderwijsinstellingen**

De [Yüksek Öğretim Kurulu](#) (YÖK), de Raad voor Hoger Onderwijs, geeft:

- een overzicht in het Turks van [erkende universiteiten](#); en
- een Engelstalig overzicht van [andere erkende hogeronderwijsinstellingen](#).

■ Handige websites

- Het [ministerie van Nationaal Onderwijs](#) (*Milli Eğitim Bakanlığı – MEB*) met een [overzicht van scholen](#).
- [Yüksek Öğretim Kurulu](#) (YÖK), de Raad voor Hoger Onderwijs; YÖK is ook de Turkse ENIC-NARIC.
- [Landenpagina van Turkije](#) op de algemene website van de ENIC-NARIC.

■ Begrippenlijst

- **ALES:** *Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı, Academic Staff and Graduate Education Entrance Examination.*
- **Bolognaproces:** Het proces dat is gestart nadat 29 Europese ministers van Onderwijs de 'Bologna Declaration' hebben getekend in 1999, waarmee ze onder meer afspraken om een Europese ruimte voor hoger onderwijs (*European Area for Higher Education – EHEA*) te creëren: "Een open ruimte die studenten, afgestudeerden en hogeronderwijspersoneel in staat stelt te profiteren van ongehinderde mobiliteit en gelijke toegang tot hoger onderwijs van hoge kwaliteit." Daaronder valt het opzetten van een systeem gebaseerd op 2 fases, *undergraduate* en *graduate*, ook wel de bachelor-masterstructuur genoemd. In 2003 is een [derde cyclus](#) toegevoegd voor doctoraalopleidingen. Momenteel heeft de EHEA [48 leden](#).
- **Duur:** De nominale opleidingsduur, dat wil zeggen de lengte van de voltijdopleiding (geen deeltijd) zonder studievertraging.
- **Graduate-opleiding:** Een opleiding in het hoger onderwijs na afronding van een bachelorgraad. Zie ook de beschrijving in de Nuffic Glossary: [graduate](#).
- **Lissabon Erkenningsconventie:** Het verdrag over de erkenning van kwalificaties in het hoger onderwijs in de Europese regio, werd in 1997 opgesteld door de Raad van Europa en Unesco. Het doel is om eerlijke erkenning te bevorderen tussen de partijen die de conventie hebben bekrachtigd. Lees meer op de [website van de Raad van Europa](#).
- **TYT:** *Temel Yeterlilik Testi, Fundamental Proficiency Test.*
- **Undergraduate-opleiding:** een opleiding voor een associate degree of bachelorgraad. Zie ook de beschrijving in de Nuffic Glossary: [undergraduate](#).
- **YKS:** *Yükseköğretim Kurumları Sınavı, Higher Education Institutions Exam.*
- **YÖK:** *Yüksek Öğretim Kurulu, the Council for Higher Education (CoHE), de Raad voor Hoger Onderwijs.*